

«...τὸ γὰρ
διακονεῖν
Σοι...»

...μέγα
καὶ
φοβερόν...»

Περὶ μεταθέσεως τῆς Ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ*

*Διονυσίου Ἀνατολικιώτου
Δρος Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν,
Μουσικολόγου - Τυπικολόγου,
Πτυχ. Κοινωνικῆς Θεολογίας
symbole@mail.com*

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς ἐντὸς τῆς μεγάλης ἐβδομάδος

Ὁ Εὐαγγελισμὸς (ἡ 25η μαρτίου δηλαδὴ) εἶναι δυνατὸν νὰ τύχη μέσα στὴν Μ. Ἑβδομάδα ἢ καὶ ἀνήμερα τὸ Πάσχα μόνο κατὰ τὸ παλαιὸ ἡμερολόγιο (π.ῆ.). Συγκεκριμένα μὲ τὸ νέο ἡμερολόγιο (ν.ῆ.) ὁ Εὐαγγελισμὸς τυχαίνει ἀπὸ τὴν Παρασκευὴ τῆς 1ης ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν μέχρι τὴν Πέμπτη τῆς 6ης ἐβδομάδος (ἀντίστοιχες ἡμερομηνίες Πάσχα ἀπὸ 4 ἀπριλίου ἕως 8 μαΐου), ἐνῶ μὲ τὸ π.ῆ. τυχαίνει ἀπὸ τὴν Πέμπτη τῆς 3ης ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν μέχρι τὴν Τετάρτη διακαινησίμου (Πάσχα 22 μαρτίου - 25 ἀπριλίου)· ὅποτε δὲ τὸ π.ῆ. δείχνει 25 μαρτίου, μὲ τὸ ν.ῆ. ἔχουμε 7 ἀπριλίου. *Ἐτσι κατὰ τὸ π.ῆ. εἶναι δυνατὸν ὁ Εὐαγγελισμὸς νὰ τύχη ἀκόμη καὶ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ἢ Μεγάλῃ Σάββατον, εἶναι δὲ ἡ μοναδικὴ ἑορτὴ τοῦ ἀκινήτου ἑορτολογίου ποὺ συμψάλλεται μὲ ἡμέρα τῆς μεγάλης ἐβδομάδος ἢ καὶ ἀνήμερα τὸ Πάσχα· διότι δὲν εἶναι ἀπλὴ θεομητορικὴ ἑορτὴ ἀλλὰ καὶ δεσποτικὴ, ἀφοῦ μόνο μία δεσποτικὴ ἑορτὴ θὰ ἐπιτρεπόταν νὰ συμψαλῆ μὲ ἄλλες δεσποτικὲς (Μ. Ἑβδομάδα καὶ Πάσχα).

Κατὰ σύμπτωσιν ἐφέτος 2018 μὲ τὸ π.ῆ. ὁ Εὐαγγελισμὸς τυχαίνει τὸ Μ. Σάββατον. Πρόκειται γιὰ σπάνια περίπτωσι, ἢ ὅποια

συμβαίνει τὸ πολὺ 2-3 φορές μέσα σὲ ἓναν αἰῶνα. Ἴδια περίπτωσι θὰ ξαναέχουμε τὸ 2029 –μὲ τὸ π.ή. πάντοτε– καὶ μετὰ θὰ ξανατύχη ὕστερα ἀπὸ 73 χρόνια, δηλαδὴ τὸ 2102!

2. Τὶ προβλέπουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ τυπικὰ

Τὸ ἰσχύον Τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ποὺ ἐξεδόθη τὸ 1888, δηλαδὴ εἶναι γραμμένο μὲ τὸ π.ή., ὅπως καὶ ὅλα τὰ παλαιὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μοναστηριακὰ τυπικά, ὀρίζει ὅτι, ἂν ἡ ἑορτὴ τύχη ἀπὸ Μ. Δευτέρα μέχρι Μ. Τετάρτη, καταλιμπάνεται ἡ ἀκολουθία τῆς ἡμέρας καὶ ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μὲ λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου. Ἄν τύχη τὴν Μ. Πέμπτη, συμπάλλονται οἱ ἀκολουθίες τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἑορτῆς μὲ λειτουργία ἐπίσης τοῦ Χρυσοστόμου. **Καὶ ἂν τύχη Μ. Παρασκευὴ ἢ Μ. Σάββατο** (ὅπως ἐφέτος π.ή.), τότε τὸ Τ.Μ.Ε. προβλέπει στὶς ἐκκλησίες τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν ἢ γιορτὴ νὰ μετατίθεται καὶ νὰ συμπάλλεται ἀνήμερα τὸ Πάσχα, ἐνῶ στὶς μονές νὰ τηροῦν τὰ ἀρχαῖα τυπικά τους.

Τὰ μοναστηριακὰ τυπικὰ τώρα, ἂν ὁ Εὐαγγελισμὸς τύχη ἀπὸ Μ. Δευτέρα ἕως Μ. Πέμπτη, ὁμοιάζουν πολὺ στὶς διατάξεις μὲ τὸ Τ.Μ.Ε.: ἂν ὅμως τύχη Μ. Παρασκευὴ ἢ Μ. Σάββατο, δὲν μεταθέτουν τὴν ἑορτὴ, ἀλλὰ ὀρίζουν νὰ συμπάλλεται μὲ τὴν ἀκολουθία τῆς ἡμέρας (ὅπως γίνεται καὶ τὴν Μ. Πέμπτη). Ὅλα τὰ μοναστηριακὰ τυπικὰ προβλέπουν νὰ τελεῖται λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου, ἂν τύχη ὁ Εὐαγγελισμὸς τὴν Μ. Παρασκευὴ· ἐνῶ ἂν τύχη Μ. Πέμπτη ἢ Μ. Σάββατο τὰ περισσότερα ὀρίζουν πάλι τὴν λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ λίγα μόνον ὀρίζουν τὴν τοῦ Μ. Βασιλείου. **Δηλαδὴ ἐφέτος στὶς ἑλληνόφωνες ἐκκλησίες τοῦ π.ή. οἱ μὲν ἐνορίες πρέπει νὰ μεταθέσουν τὸν Εὐαγγελισμὸν κατὰ μία ἡμέρα καὶ θὰ τὴν συμπάλουν μὲ τοὺς ὕμνους τοῦ Πάσχα, τὰ δὲ μοναστήρια θὰ τὴν διατηρήσουν ἀμετάθετη καὶ θὰ τὴν συμπάλουν μὲ τὸ Μ. Σάββατο.**

Σημειωτέον ὅτι στὸ πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων ἀκολουθεῖται παντοῦ (ἐνορίες καὶ μονές) ἡ μετάθεσις ποὺ προβλέπει τὸ Τ.Μ.Ε., ἐνῶ καὶ κατὰ τὴν παλαιὰ τάξι τοῦ Σινὰ ἡ ἑορτὴ ἐπίσης μετατίθεται· τὸ ἴδιο ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλες μονές, ἰδίως ὅταν βρίσκονται σὲ ἀστικές περιοχές. Ἐνῶ σύμφωνα μὲ τὸ Τυπικὸν τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγ. Σάββα, τὶς μοναστικές ἀδελφότητες τοῦ Ἁγ. Ὁρους Ἄθω καὶ τὸ Τυπικὸν Ῥήγα ἡ ἀκολουθία τῆς ἑορτῆς ἐφέτος συμπάλλεται ἀμετάθετος μετὰ τοῦ Μεγ. Σαββάτου (π.ή.).

3. Λόγοι μεταθέσεως τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

Ἀπὸ πότε ὁμως καὶ γιατί ὠρίστηκε νὰ μετατίθεται ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ; **Σύμφωνα** μὲ τὰ Τυπικὰ τῶν πρωτοψαλτῶν Κωνσταντίνου Βυζαντίου (ἀ΄ ἔκδοσις 1838, β΄ ἔκδοσις 1851) καὶ Γεωργίου Βιολάκη (1888), ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία **ἀποφάσισε ἐπισήμως τὴν μετάθεσιν αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ 18ου αἰῶνος** καὶ μετὰ (καθὼς βεβαίωσαν πατριάρχες καὶ παλαιοὶ ἀρχιερεῖς), γιὰ τοὺς ἐν συνεχείᾳ λόγους.

α) Ἐπειδὴ τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖο «**διεπίστωσε τὴν διαφωνία καὶ σύγχυσι, πὸ συνέβαινε σὲ ὅλες τὴς ἐκκλησίες τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν κατὰ τὴν μεγάλη πανήγυρι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ**». Προφανῶς ἐννοεῖται σύγχυσι ὡς πρὸς τὸ τυπικόν, δηλαδὴ ἂν τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς συμψάλλονται τὰ τροπάρια τῆς μεγ. Ἑβδομάδος ἢ ὄχι καὶ πότε συμψάλλονται ἢ δὲν συμψάλλονται (σὲ περίπτωσι τῶρα πὸ συμψάλλονται) πότε προηγούνται οἱ ὕμνοι τῆς ἑορτῆς καὶ πότε τῆς μεγ. Ἑβδομάδος, ἢ πότε καὶ ποιοὶ ὕμνοι παραλείπονται ἂν στὴν ἀκολουθία τῶν ἁγίων παθῶν διαβάζονται 12 ἢ 13 εὐαγγέλια (αὐτὸ σὲ περίπτωσι πὸ τυχαῖν 25 μαρτίου καὶ μεγ. Παρασκευῆ) ἂν τελεῖται προηγουμένη τὴν παραμονὴν ἢ ὄχι ἂν τελεῖται ἀγρυπνία ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς καὶ πῶς ἂν ἡ λειτουργία τῆς κυριωνύμου ἡμέρας τελεῖται μὲ ὄρθρο ἢ μὲ ἑσπερινόν, καὶ ἂν τελεῖται λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου ἢ τοῦ μεγ. Βασιλείου ἂν γίνεται ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς καὶ πῶς. **Αὐτὰ εἶναι τὰ βασικώτερα προβλήματα τυπικοῦ** (ὑπάρχουν ἐπίσης πλῆθος θέματα λιγώτερο σημαντικά), γιὰ τὰ ὅποια –ἀκόμη καὶ σήμερα– τὰ διάφορα μοναστηριακὰ τυπικὰ δὲν συμφωνοῦν μεταξύ των. **Καὶ** ἂν ὑπάρχουν τόσες ἀσυμφωνίες στὰ μοναστηριακὰ τυπικά, εὐκόλα μπορεῖ νὰ καταλάβῃ κανεὶς πόσο περίπλοκα γίνονταν τὰ πράγματα στὴς ἐνορίες, ὅπου ἀπουσίαζαν οἱ ἔμπειροι τυπικάρηδες, ἐνῶ συχνὰ οὔτε πολλοὶ ἱερεῖς ὑπῆρχαν ἀλλὰ μόνον ἕνας, οὔτε ἐπομένως μποροῦσε νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ἀπαιτητικὴ μοναστικὴ τάξις.

Χαρακτηριστικὸ δείγμα τοῦ ἀδιεξόδου, στὸ ὁποῖο ἔφταναν ἐνίστε οἱ διάφορες ἐνορίες, εἶναι ἡ ἐξῆς λαϊκὴ διήγησι πὸ ἐπέζησε μέχρι σήμερα. «**Κάποια χρονιά συνέπεσε τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μὲ τὸ Πάσχα**. Ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ ψάλτες δὲν ἤξεραν ποιά τροπάρια ἔπρεπε νὰ ποῦν πρῶτα, τοῦ Πάσχα ἢ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἢ πότε ἔπρεπε νὰ προηγηθῶν τὰ μὲν καὶ πότε τὰ δέ. Ἄφου συνεννοήθηκαν μεταξύ τους καὶ διάλεξαν κάποια σειρά, ξεκίνησαν νὰ ψέλνουν τὴν

ἀκολουθία. Ὅμως ἡ σειρά ποὺ ἀκολουθοῦσαν δὲν ἦταν σωστή, γιὰ αὐτὸ ὅσο καὶ νὰ ἔψελναν, δὲν ξημέρωνε. Ἄρχισαν τότε νὰ ἀλλάζουν τὴν σειρά τῶν ὕμνων, μπαῖς καὶ βροῦνε τὸ σωστό. Μηδέν. Δὲν ξημέρωνε μὲ τίποτε! Μὲ τίς πολλὰς προσπάθειες κάποια στιγμή κατὰλαβαν ποιό εἶναι τὸ σωστό, συνέχισαν ψέλνοντας μὲ τὴν σωστή τάξι, ὅποτε πράγματι ἄρχισε νὰ ξημερώνη καὶ μπόρεσαν νὰ ὀλοκληρώσουν σωστὰ τὴν ἀκολουθία».

β) «Εἰδικότερα, γιὰ νὰ παύσῃ ἡ θεωρούμενη ἀνωμαλία, ἰδίως ὅπως φαινόταν στὰ αὐτιά τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν κατανοεῖ εἰς βάθος τὰ πνευματικὰ θέματα, διέταξε (τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖο), ἐὰν τύχη (ὁ Εὐαγγελισμὸς) σ' αὐτὲς τίς δύο πένθιμες ἡμέρες (δηλαδὴ τὴν μεγ. Παρασκευὴ καὶ τὸ μ. Σάββατο), τὴν μετὰθεσι τῆς ἑορτῆς στὴν κυριώνυμο ἡμέρα τοῦ Πάσχα». Δηλαδὴ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς λειτουργικοὺς λόγους (διαφωνίες τυπικῶν καὶ σύγχυσι στὴν τέλεσι τῆς ἀκολουθίας) ὑπῆρχαν καὶ ποιμαντικοὶ λόγοι, διότι συχνὰ οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι δὲν μποροῦσαν νὰ συνδυάσουν σωστὰ τὴν ἑορτάσιμο χαρὰ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μὲ τὸ ἀπαιτούμενο πένθος τῆς μεγ. Παρασκευῆς ἢ τοῦ μεγ. Σαββάτου. Ἐτσι παρουσιάζονταν φαινόμενα ὅπως ὑπερβολικοὶ ἑορτασμοὶ (ἐνίοτε μὲ μουσικὲς καὶ χοροὺς), ἰδίως ἂν ὑπῆρχαν ἑορτάζοντες ναοὶ ἢ ἑορτάζοντα πρόσωπα, κατὰλυσι τῆς νηστείας πέραν τοῦ μέτρου, συχνὰ μὲ κρεπάλες καὶ «πότους καὶ μέθες», καὶ διάφορα ἄλλα ἄτοπα ποὺ τελικὰ οὔτε τὴν ἑορτὴ τιμοῦσαν οὔτε τὸ κυρίως Πάσχα ἀναδείκνυαν, ἐνίοτε δὲ ἔθεταν καὶ σὲ κινδύνους τίς κοινότητες τῶν χριστιανῶν.

γ) Ὡρίστηκε λοιπὸν μετὰθεσι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὥστε «τὰ χαρμόσυνα νὰ συμψάλλωνται καὶ νὰ συμμελωδοῦνται μὲ τὰ χαρμόσυνα, κατ' οἰκονομίαν ἀποκλείοντας τὴν ἀνάμιξι τῶν ἑορτίων ὕμνων μὲ τοὺς πένθιμους, καὶ γιὰ νὰ μὴ δημιουργῆται φαινομενικὴ ἀσυμφωνία μεταξὺ τοῦ “Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλον” καὶ τοῦ “Σήμερον χαρᾶς εὐαγγέλια”, ἢ μεταξὺ τοῦ “Δακρυρροὺς θρήνους ἐπὶ σὲ ἢ ἀγνή” καὶ τοῦ “Ὁ Γαβριὴλ τῇ παρθένῳ τὸ εὐαγγέλιον”». Ἡ χαρὰ τῆς ἀναστάσεως συνδυάζεται μὲ τὴν χαρὰ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Τὸ κύριο πάσχα συμπίπτει μὲ τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τοῦ Γαβριὴλ, τὸ ἓνα πάσχα ἐνισχύει τὸ ἄλλο. Διπλὴ πασχαλιά, διπλὴ γιορτὴ, διπλὴ χαρὰ. Σημαντικὴ καὶ ἡ δήλωσι ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἑορτίων μὲ τὰ πένθιμα γίνεται στὴν συγκεκριμένη περίπτωσι κατ' οἰκονομίαν. Στὴν ἐκκλησία ὑπάρχει ἡ χαρμολύπη, ὁ σταυρὸς καὶ ἡ ἀνάστασις εἶναι μαζὶ καὶ ἀδιαχώριστα· χρειάζεται ὅμως

τάξι καὶ σειρά, ὥστε νὰ μὴ γίνεταὶ σύγχυσι καὶ στὸ τέλος κατάλυσι τῶν ἑορτῶν· νὰ μὴν τονίζεται μόνον ὁ σταυρὸς καὶ νὰ ξεχνᾶμε τὸ Πάσχα, οὔτε νὰ μεταβάλλωνται ὅλα σὲ μία συνεχῆ πασχαλινὴ ἑορτὴ καὶ νὰ ξεχνᾶμε τὸν σταυρὸ. **Πάσχα** εἶναι καὶ ἡ μεγ. Πέμπτη καὶ ἡ Μεγ. Παρασκευὴ καὶ τὸ μέγα Σάββατον, ἀλλὰ κάνουμε τὴν κατάλυσι τῆς νηστείας καὶ ψέλνουμε τοὺς ἀναστάσιμους ὕμνους τὴν Κυριακὴ, καὶ ὄχι τρεῖς ἡμέρες νωρίτερα. **Σ**τὴν συγκεκριμένη περίπτωσι λοιπὸν γιὰ παρόμοιους λόγους οἰκονομίας ἀποφασίστηκε ἡ μερικὴ καὶ προσωρινὴ μετάθεσι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

δ) «Αὐτά, ὡς ἐλέχθη, ἰσχύουν μόνον γιὰ τὶς ἐκκλησίες στὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά, ἐνῶ τὰ μοναστηριακὰ Τυπικὰ παραμένουν ἀμετάβλητα, ἀνέπαφα καὶ ἀμετακίνητα ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ἀρχαίους κτίτορες καὶ πατέρες τῶν μονῶν καὶ λόγῳ τῆς διαφορᾶς τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ὑψηλότερης διαγωγῆς». **Μ**ὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ποῦ ὑποδεικνύει ἐδῶ ἡ ἀπόφασι τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, καὶ ἡ ἀκρίβεια φυλάσσεται καὶ οἱ ποιμαντικὲς ἀνάγκες ἄριστα ἐξυπηρετοῦνται. **Δ**ὲν ἀλλάζει ἡ κυριώνυμος ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· παραμένει ἡ 25ῃ μαρτίου. **Γ**ι' αὐτὸ στὶς μονές, ὅπου ὑπάρχουν σωστὲς πνευματικὲς καὶ λειτουργικὲς προϋποθέσεις, ὁ Εὐαγγελισμὸς παραμένει ἀμετάθετος· στὶς ἐνορίες ὅμως γίνεται ἡ προαναφερθεῖσα οἰκονομία καὶ μετατίθεται προσωρινῶς ἡ ἀκολουθία τῆς ἑορτῆς.

ε) Αὐτὰ τὰ βεβαίωσαν ἐπίσης μὲ τὴν μαρτυρία τους καὶ τὰ ἐπικύρωσαν «μὲ τὴν σύμφωνη γνώμη τους καὶ οἱ οἰκοῦμ. πατριάρχες Κωνστάντιος Α' ὁ ἀπὸ Σιναίου καὶ Γρηγόριος Β' ὁ ἀπὸ Σερρών». **Ο** πατριάρχης Κωνστάντιος Α' γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολι τὸ 1770, ἔγινε ἀρχιεπίσκοπος Σινὰ τὸ 1805, οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὸ 1830 μέχρι τὸ 1834, καὶ κοιμήθηκε τὸ 1859. **Ο** πατριάρχης Γρηγόριος Β' γεννήθηκε τὸ 1798, χειροτονήθηκε τὸ 1825 μητροπολίτης Πελαγονείας, τὸ 1833 κατεστάθη μητροπολίτης Σερρών, οἰκουμενικὸς πατριάρχης α' φορὰ 1835-1840 καὶ β' 1867-1871, κοιμήθηκε δὲ τὸ 1881. **Κ**αὶ οἱ δύο λοιπὸν βρίσκονταν ἐν ζωῇ τόσο στὴν 1ῃ ἔκδοσι τοῦ πατριαρχικοῦ Τυπικοῦ ποῦ ἐξέδωσε ὁ Κωνσταντῖνος Βυζάντιος τὸ 1838 ὅσο καὶ στὴν 2α ἔκδοσι αὐτοῦ τὸ 1851. **Κ**αὶ ἐνῶ καὶ στὶς δύο συγκεκριμένους χρονιὰς (1838, 1851) ἀμφοτέρωτι βρίσκονταν ἐκτὸς πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐντούτοις διαπιστώνουμε ὅτι ἡ γνώμη τους καὶ ἡ μαρτυρία τους ἦταν σεβαστὴ καὶ εἶχε κύρος.

Ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὸ πότε καὶ πῶς καὶ γιὰ ποι-
οὺς λόγους ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὀρίσει νὰ μετατίθεται ἡ ἀκολουθία
τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἂν συμπέση τὴν μεγ. Παρασκευὴ ἢ τὸ μέγα
Σάββατο (κατὰ τὸ π.ή.). **Καὶ** ἄς μὴν πῆ κανεῖς ὅτι αὐτὸ εἶναι μό-
νον γιὰ τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον, διότι τὸ Τ.Μ.Ε. εἶναι ταυτοχρόνως
τὸ ἐπίσημο τυπικὸ καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσο-
λύμων, Ἑλλάδος, Κύπρου, Σινά, ἐν μέρει δὲ καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν
Ἀντιοχείας, Βουλγαρίας, Ῥουμανίας, καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν
κοινοτήτων τῶν Βαλκανίων. **Τὸ** Τ.Μ.Ε. εἶναι τυπικὸν πανορθόδο-
ξου κύρους.

4. Ἀβάσιμες ἀντιρρήσεις

Ἀναγκάστηκα παραπάνω ὄχι ἀπλῶς νὰ παραθέσω τὶς σχετικὲς
διευκρινίσεις τοῦ Τ.Μ.Ε., ἀλλὰ καὶ νὰ τὶς μεταφράσω πρῶτα στὴν
δημοτικὴ, καὶ κατόπιν νὰ τὶς σχολιάσω· διότι σήμερα ἔχουμε φτά-
σει στὸ τραγικὸ σημεῖο νὰ χρειάζεται νὰ μεταφράζουμε τὰ νέα
ἑλληνικὰ σὲ νέα ἑλληνικά! (διότι καὶ ἡ καθαρῆουσα τοῦ 1888
νεοελληνικὴ γλῶσσα εἶναι, δὲν εἶναι ἀρχαῖα ἑλληνικά), καὶ νὰ
ἐξηγοῦμε ἀναλυτικῶς ἀκόμη καὶ τὰ αὐτονόητα! Ἔχουμε φτάσει
σήμερα σὲ ἔσχατο σημεῖο ἀδυναμίας νὰ σκεφτώμαστε καὶ νὰ κα-
τανοοῦμε! **Ἀδυνατοῦμε** νὰ καταλάβουμε ἓνα κείμενο, σὲ βαθμὸ
ποῦ σὲ λίγο θὰ ζητοῦμε νὰ μᾶς «ἐρμηνεύσουν» ἀκόμη καὶ τὰ ἄρ-
θρα, τοὺς συνδέσμους καὶ τὶς προθέσεις!

Πρὸ ἡμερῶν ἐνημερώθηκα γιὰ ἓνα κείμενο, στὸ ὁποῖο διατυπώ-
νονται ἔντονες ἀντιρρήσεις γιὰ τὴν μετάθεσι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.
Οἱ ἀντιρρήσεις ὅμως αὐτὲς εἶναι γραμμένες σὲ ὕφος ἐντελῶς
ἀνοίκειο καὶ ἐξωεκκλησιαστικὸ, οἱ θέσεις τοῦ πατριαρχικοῦ τυ-
πικοῦ διαστρεβλώνονται καὶ παρερμηνεύονται σὲ βαθμὸ ἀπίστευ-
το, ὅλο δὲ τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο κινεῖται σὲ μία σφαῖρα ἐκτὸς
πραγματικότητος καὶ ἐκτὸς πάσης λογικῆς, ὅπως θὰ δεῖξω στὴν
συνέχεια. **Διευκρινίζω** ὅτι ἀγνοῶ παντελῶς τὸν συντάκτη, διό-
τι τὸ ἐν λόγῳ κείμενο μοῦ κοινοποιήθηκε ἀνωνύμως. **Προφανῶς**
ὅμως ὅσοι ἔχουν ἢ υἰοθετοῦν αὐτὲς τὶς ἀπόψεις δὲν γνωρίζουν
οὐσιαστικὰ τὸ βάθος τῆς ὀρθοδόξου λειτουργικῆς παραδόσεως.

Παραθέτω τὶς ἀντιρρήσεις τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου συνοδευόμε-
νες ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα σχόλια καὶ παρατηρήσεις, διότι δυστυχῶς
δὲν εἶναι ἀσυνήθιστο στὴν ἐποχὴ μας κάποιοι μὲ ἐπιπολαιότητα
νὰ ἐκφέρουν λόγο καὶ ἀπόψεις γιὰ τὰ πάντα, ἐπιπλέον δὲ νὰ κρί-

νον και νὰ καταδικάζουν κείμενα και θέσεις που δὲν κατανοοῦν οὔτε στὸ ἐλάχιστο. **Τ**ώρα γιὰ ποιὸν λόγο ἀσχολοῦνται, και μάλιστα μὲ τόση σφοδρότητα που ἐνίοτε ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς ἐμπαθείας και τῆς ἀσεβείας, μὲ ζητήματα που ὑπερβαίνουν τὶς δυνατοτήτες των, αὐτὸ εἶναι ἴσως ἓνα ἐνδιαφέρον θέμα, τοῦ ὁποίου ὁμως ἡ διερεύνησις ξεφεύγει τῆς δικῆς μου ἀρμοδιότητος.

α) Γράφει τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο· «Σχετικὰ μὲ τὴν ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐπειδὴ φέτος συμπίπτει μὲ τὸ μέγα Σάββατο, ὑπάρχει γενικῶς ἡ ἄποψι ὅτι στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μετατίθεται».

Ἐξήγησα και πιδ πρὶν ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ κάποια ἄποψι, γενικὴ και ἀόριστη, που πλανᾶται ἔτσι ἀόριστως, ἀλλὰ γιὰ διάταξι τοῦ **Τυπικοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας**. **Ἔ**σοι δὲν συμφωνοῦν ἐπιχειροῦν συνεχῶς νὰ ὑποβαθμίσουν τὸ ἐπίσημο Τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας και νὰ παρουσιάσουν τὸ θέμα σὰν κάποια προσωπικὴ ἄποψι ἐνὸς τυχαίου ἀνθρώπου, και μάλιστα ἄποψι ἐσφαλμένη.

Τὰ θέματα τοῦ τυπικοῦ, ὅπως και πολλὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, δὲν κατανοοῦνται οὔτε ἐπιλύονται μὲ προσωπικοὺς στοχασμούς, που μπορεῖ ἐλεύθερα νὰ κάμῃ ὁ καθένας μας στηριζόμενος στὴν ἀμάθειά του ἢ στὴν ἡμιμάθειά του ἢ στὶς ὅποιες πολλὲς ἢ λίγες ἀλλὰ πάντως περιορισμένες γνώσεις του ἢ στὴν σκέψι του, και ἀντικαθιστῶντας ἔτσι τὸν θεσμὸ τῆς ἐκκλησίας μὲ τὸ ἄτομό του. **Αὐ**τὸ εἶναι καθαρὰ μὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀντίληψι.

Σὲ ὄλες τὶς ἐποχὲς και σὲ ὄλους τοὺς τόπους ὑπῆρξαν και ὑπάρχουν ἀνθρωποι, που νομίζουν ὅτι ἡ προσωπικὴ τους διανοητικὴ ἀδυναμία εἶναι τὸ ὕψιστο κριτήριον ὀρθοδοξίας και ἐκκλησιαστικότητος. **Κ**αι αὐτὸ εἶναι τόσο τραγικὸ και κωμικὸ και ἀντιφατικὸ ταυτόχρονα.

β) Συνεχίζει τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο· «**Τ**ὴν πληροφορία γιὰ τὴν μετάθεσι τῆς ἑορτῆς τὴν βρήκαμε στὸ Τυπικὸ τοῦ Κωνσταντίνου (5ῃ ἐπανέκδοσις, 1881, Ἀθῆναι,) ὡς ἐξῆς· ...[ἀντιγράφει τὸ κείμενον τοῦ Τυπικοῦ στὴν καθαρεύουσα, τὸ ὁποῖο ἤδη ἔχω παραθέσει πιδ πάνω μεταφρασμένον και σχολιασμένον, ὅποτε ἐδῶ τὸ παραλείπω γιὰ οἰκονομίαν χώρου]... **Π**ιστεῦετε ὅτι οἱ δικαιολογίαι τοῦ Κωνσταντίνου εὐσταθοῦν;».

Μὲ λεκτικὰ σχήματα ἐπιχειρεῖται νὰ ὑποβαθμιστῇ τὸ ἐπίσημον τυπικόν, γίνεται λόγος γιὰ μία «πληροφορία» (ὄχι γιὰ διάταξι τυπικόν) γιὰ τὴν μετάθεσι τῆς ἑορτῆς, γιὰ τὴν ὁποία κακῶς (–και

ἐλπίζω— ὄχι ἐσκεμμένως) παραπέμπουν σὲ μία νεώτερη ἐπανέκδοσι τοῦ τυπικοῦ, ἐνῶ ἡ ἀ΄ ἔκδοσί του ἔγινε τὸ 1838, καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ἐν λόγῳ διάταξι. Ἐπίσης παρουσιάζεται τὸ κείμενο τοῦ τυπικοῦ σὰν «δικαιολογίες τοῦ Κωνσταντίνου», ὥστε νὰ θεωρηθῇ μειωμένου κύρους διάταξι. Διατυπώνεται ῥητορικῶς τὸ ἐρώτημα ἂν εὐσταθοῦν οἱ «δικαιολογίες τοῦ Κωνσταντίνου» καὶ ὑπονοεῖται ὡς ἀπάντησι ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν βέβαια νὰ εὐσταθοῦν!

Τὸ ὅτι ὁ Εὐαγγελισμὸς μετατίθεται ὑπὸ προϋποθέσεις, καὶ μάλιστα αὐστηρὰ προσδιωρισμένες, καὶ μετατίθεται ὄχι μονίμως ἀλλὰ προσωρινῶς γιὰ συγκεκριμένους ἐκκλησιαστικούς καὶ ποιμαντικούς λόγους, δὲν εἶναι ἄποψι ἐνὸς Κωνσταντίνου ἢ ἐνὸς Γεωργίου, ἀλλὰ εἶναι **πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐφαρμόζεται ἐδῶ καὶ αἰῶνες**· καὶ ὡς προϋπάρχουσα **πρακτικὴ τὴν κατέγραψε ἀπλῶς, δὲν τὴν καθιέρωσε καινοτομώντας**, ὄχι κάποιος τυχαῖος, ἀλλὰ ὁ πρωτοψάλτης τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου Κωνσταντίνος Βυζάντιος, τὴν κατέγραψε δὲ κατ' ἐκκλησιαστικὴν ἀνάθεσιν **στὸ 10 πατριαρχικὸ τυπικὸ ποὺ ἐξέδωσε τὸ 1838**, καὶ ὅπου ῥητῶς ἀναφέρει ὅτι αὐτὴ ἡ πρακτικὴ εἶχε ἐγκριθῆ συνοδικῶς περισσότερο ἀπὸ ἓναν αἰῶνα πρὸ αὐτοῦ, ἄρα γύρω στὸ 1700 ἢ λίγο μετὰ, δηλαδὴ στὴν πιὸ σκοτεινὴ καὶ τραγικὴ περίοδο τοῦ γένους μεσοῦσης τῆς τουρκοκρατίας. Ἀλλὰ οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι, ποὺ νομίζουν ὅτι τὰ ξέρουν ὅλα καὶ μποροῦν νὰ τὰ κρίνουν ὅλα μὲ βάσι τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν ἄνεσι τοῦ σπιτιοῦ τους στὸν 21ο αἰῶνα, οὔτε ποὺ μποροῦν κἂν νὰ διανοηθοῦν τί πέρασε καὶ τί τράβηξε ἡ Ἐκκλησία ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, προκειμένου νὰ διασώσῃ τὴν πίστι της καὶ τὴν λατρεία της καὶ τὴν Βίβλο της καὶ τὴν διδασκαλία της.

Ἄν πρόκειται γιὰ προσωπικὲς σκέψεις καὶ «φτηνὲς δικαιολογίες» τοῦ Κωνσταντίνου ἀλλὰ γιὰ **συνοδικὴ ἀπόφασι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (μὲ ἔξοχο θεολογικὸ καὶ ποιμαντικὸ σκεπτικὸ)**, ἡ ὁποία μετὰ τὸ 1838 ἐπαναλαμβάνεται σταθερὰ καὶ στὰ ἐπόμενα πατριαρχικὰ Τυπικὰ τοῦ 1851 καὶ τοῦ 1888· τὸ τελευταῖο εἶναι καὶ τὸ ἰσχύον μέχρι σήμερα. **Ἐπομένως ἐπισήμως ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀποφασίσει περὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος, καὶ ἡ θέσι της ἀναγράφεται στὸ ἐπίσημο λειτουργικὸ Τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.** Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ὀφείλονται εἴτε σὲ παρερμηνεῖες πατερικῶν λόγων καὶ κειμένων εἴτε σὲ ἀστεῖες διαστρεβλώσεις τῶν λειτουργικῶν τύπων καὶ συμβόλων.

γ) Συνεχίζει τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο: **«Ἄν εἶναι ἀνάρμοστο νὰ**

συμψάλλονται ἀναστάσιμα καὶ σταυρώσιμα τροπάρια, τότε πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμε ἀπὸ τὸν ἀναστάσιμο ὕμνο “*Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι*” τὰ λόγια “*Τὸν σταυρόν σου Χριστέ προσκυνοῦμεν*” καὶ νὰ “διορθώσωμε” αὐτὸ ποὺ λέγει, “*Ἴδὸν γὰρ ἦλθε διὰ τοῦ σταυροῦ χαρὰ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ*” σὲ “*Ἴδὸν γὰρ ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ θ λ ι ψ ι ς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ*”. Ἀκόμη πρέπει νὰ καταργήσωμε ὅλους τοὺς σταυροαναστασίμους κανόνες καὶ τὰ σταυρώσιμα θεοτοκία ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου».

Πρόκειται γιὰ παραποίησι καὶ διαστρέβλωσι τῆς τυπικῆς διατάξεως! Πουθενὰ δὲν λέγει τὸ T.M.E. ὅτι «εἶναι ἀνάρμοστο νὰ συμψάλλονται ἀναστάσιμα καὶ σταυρώσιμα τροπάρια!» Αὐτὸ εἶναι στὴν σκέψι τῶν μὴ κατανοούντων τὸ τυπικὸ ἀντιρρησιῶν, ποὺ παρουσιάζουν τὸ ἐπίσημο ἐκκλησιαστικὸ τυπικὸ νὰ λήη πράγματα ἐσφαλμένα καὶ ἀνόητα. Πρόκειται γιὰ παραχάραξι τοῦ νοήματος, ἢ ὁποῖα ἐν τέλει χαρακτηρίζει τοὺς ἴδιους τοὺς παρερμηνευτές. Τὸ T.M.E. ἐξηγεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία «διετάξατο τὴν τῆς ἑορτῆς [*τοῦ Εὐαγγελισμοῦ*] μετὰθεσιν, ἐὰν τύχη ἐν ταῖς δυσὶν ἡμέραις ταῖς πενθίμοις ταύταις [*Μ. Παρασκευῆ καὶ Μ. Σαββάτου*]], «οἰκονομικῶς ἀποκλείουσα τὴν ἀνάμιξιν τῶν φαιδρῶν μετὰ τῶν πενθίμων», «καὶ δὴ πρὸς παῦσιν τῆς δοκούσης ἀνωμαλίας, μάλιστα ἐν ταῖς τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ ἀκοαῖς τοῦ μὴ κατὰ βάθος τὰ τοῦ Πνεύματος ἐννοοῦντος». (βλέπε τὴν ἐρμηνεία τοῦ κειμένου στὴν πιὸ πάνω ἐνότητα «Λόγοι μεταθέσεως τοῦ Εὐαγγελισμοῦ».)

Αὐτὴ ἡ φράσι «οἰκονομικῶς ἀποκλείουσα» σημαίνει ὅτι τὸ T.M.E. ἀναγνωρίζει ὅτι κατ’ ἀκρίβειαν ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ ὕμνοι συμψάλλονται! (γι’ αὐτὸ ἄλλωστε ἐπιτρέπει τὴν συμπυκνωμένην τους στὶς μονές). Αὐτὸ ποὺ ὀρίζει ἐδῶ τὸ T.M.E. εἶναι λοιπὸν **κατ’ οἰκονομίαν** πρᾶξι, ποὺ ἀφορᾷ μόνον τοὺς ὕμνους τοῦ Εὐαγγελισμοῦ στὴν Μ. Παρασκευῆ ἢ στὸ Μ. Σάββατο. Δὲν μιλάει γενικῶς γιὰ ὅλους τοὺς ἀναστάσιμους καὶ σταυρώσιμους καὶ σταυροαναστασίμους ὕμνους!

Καλὸ θὰ εἶναι, ὅταν θέλουμε νὰ ἐξετάσωμε ἓνα κείμενο, νὰ μένουμε προσεκτικὰ στὸ ἴδιο τὸ κείμενο καὶ νὰ μὴν προσθέτουμε νοήματα τὰ ὁποῖα φανταζόμαστε, κάνοντας ὑποθετικὰς ἐννοιολογικὰς προεκτάσεις. **Εἰδάλως** ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ μιμηθοῦμε (ἀκόμη καὶ ἀσυνείδητα) τὸν πρῶτο καὶ ἀρχαιότερο ἀντιρρησία καὶ διαστρεβλωτὴ στὴν παγκόσμιον ἱστορίαν, τὸν ὁποῖο ἀναφέρει τὸ ἀρχαιότερον βιβλίον τοῦ κόσμου. Μέσα στὸν παράδεισον, ὅπως

εἶναι γνωστό, «ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· Ἀπὸ παντὸς ζύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῆ, ἀπὸ δὲ τοῦ ζύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γεν 2:16-17). Ἀλλὰ κάποιον καιρὸ ἀργότερα «εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· **Τί** ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ζύλου τοῦ παραδείσου;» (Γεν 3:1). Αὐτὴ εἶναι μέχρι καὶ σήμερα ἡ τακτικὴ τοῦ πρώτου ἀντιρρησίου καὶ διαστροφῆς· διαστρεβλώνει ἐλαφρῶς λόγους καὶ κείμενα καὶ τὰ παρουσιάζει ὅτι ἔχουν δῆθεν ἀντίθετο νόημα ἀπὸ τὸ πραγματικόν.

5. Ἡ ἀκολουθία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ στὸ μηναιὸν

Στὴν συνέχεια τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο μεταβαίνει σὲ θέμα ἐλαφρῶς ἄσχετο μὲ τὸ ἐξεταζόμενον θέμα τοῦ τυπικοῦ καὶ λέει· «**Τέτοιες** διορθώσεις ἔκανε στὴν ἀκολουθία τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ περίπου τὴν ἴδια χρονικὴ περίοδο μὲ τὸν Κωνσταντῖνο ὁ Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανός, ποὺ διέλυσε τὴν τάξι ποὺ τοῦ παρέδωσαν οἱ πατέρες του. **Καὶ** ἀφοῦ διέλυσε τὴν ἱερὰ ἀκολουθία, τὴν ἐπανασυνέθεσε, ἀλλὰ τοῦ περισσεύσε τὸ δοξαστικὸ τῶν ἀποστίχων τῶν αἰνῶν τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ *Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοί*».

Ὁ συντάκτης ἐδῶ προφανῶς δὲν καταλαβαίνει καθόλου τί λέει καὶ νομίζει ὅτι ἔχουν γίνει πράγματα ποὺ οὐδέποτε συνέβησαν. **Συνέκρινε** τὴν ἀκολουθία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὅπως τὴν διώρθωσε τὸ 1843 ὁ ἱερομόναχος Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός (δηλ. ὅπως ὑπάρχει καὶ στὸ σημερινὸ μηναιὸ Μαρτίου) μὲ ἓνα μηναιὸ ἐκδόσεως Βενετίας τοῦ ἔτους 1586, δηλαδὴ 257 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν διορθώσεις τοῦ Βαρθολομαίου, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον δὲν διέλυσε τὴν ἀκολουθία καὶ δὲν ἀφήρεσε ὕμνους, ἀλλ' ἀντιθέτως προσέθεσε. **Συγκεκριμένα** συνέκρινε τὴν τρεῖς ἡμέρες 24-26 Μαρτίου καὶ διεπίστωσα ὅτι ὁ Βαρθολομαῖος διετήρησε τὴν ἀκολουθία καὶ τοὺς ὕμνους τῆς μετὰ τὴν σειρά ποὺ εἶχαν ἐξ ἀρχῆς στὸ μηναιὸ, προσέβη δὲ μόνον στὶς ἀκόλουθες ἀπαραίτητες διορθώσεις καὶ βελτιώσεις·

α) Στὶς 24 Μαρτίου μετέθεσε τὸ προεόρτιο κοντάκιο μετὰ τὴν 6ῃ ᾠδῇ, ὅπου εἶναι ἡ κανονικὴ του θέσι (στὸ μηναιὸ τοῦ 1586 τὸ κοντάκιο βρισκόταν μετὰ τὸ μεσῶδιον κάθισμα τῆς 3ῆς ᾠδῆς, σὰν νὰ ἦταν δεύτερο μεσῶδιο κάθισμα, ἐνῶ στὴν 6ῃ ᾠδῇ δὲν ὑπῆρχε τίποτε).

β) Πρὶν ἀπὸ τὴν 25 Μαρτίου προσέθεσε τὴν παραγράφον τοῦ

μόλις πρὸ πενταετίας ἐκδοθέντος πατριαρχικοῦ τυπικοῦ γιὰ τὴν διάταξι τῆς ἐορτῆς. **Αὐτὸ φυσικὰ δὲν ἀλλοιώνει τὴν τάξι τῆς ἀκολουθίας, διότι σὲ ὅσες ἐκκλησίες (κυρίως μονές) ἔχουν δικὰ τους τυπικὰ ἀπλῶς δὲν λαμβάνουν ὑπόψιν τους αὐτὲς τὶς σελίδες.**

γ) Μετὰ τὸν ὄρθρο τῆς 25ης μαρτίου προσέθεσε τὰ ἀντίφωνα τῆς ἐορτῆς, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν μέχρι τότε στὰ μηναῖα. Καὶ γενικῶς παρέθεσε τὰ σχετικὰ τῆς λειτουργίας μὲ πληρότητα καὶ αὐτονομία. Ἐνῶ στὰ παλαιότερα τοῦ Βαρθολομαίου μηναῖα ἡ λειτουργία ἦταν ἐλλιπής, μὲ διάταξι ποὺ ἀπαιτοῦσε νὰ προηγηθῆ ἔσπερινός! Κάτι ποὺ φυσικὰ δὲν προβλέπεται πλέον οὔτε ἀπὸ τὰ μοναστηριακὰ τυπικὰ. Ἀηλαδῆ καὶ ἐδῶ ὁ Βαρθολομαῖος δὲν ἀφαίρεσε κάτι, ἀπλῶς προσέθεσε.

δ) Στὸν ἔσπερινὸ τῆς 26ης μαρτίου ὁ Βαρθολομαῖος Κ. προσέθεσε προσόμοια ἀποστίχων, ποὺ ἐπίσης μέχρι τότε δὲν ὑπῆρχαν στὰ μηναῖα, ἐνῶ ἦσαν πλέον ἀπαραίτητα.

ε) Τέλος τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο δίνει τὴν ἐντύπωσι ὅτι ὁ Βαρθολομαῖος παρέλειψε ἕναν ὕμνο, «τὸ δοξαστικὸ τῶν ἀποστίχων τῶν αἰνῶν». Καταλαβαίνει ἄραγε τί λέει καὶ γιατί διαμαρτύρεται; Πολὺ ἀμφιβάλλω. **Γιὰ ποιά ἀπόστιχα αἰνῶν γκρινιάζει; Ἀφοῦ στὸν ὄρθρο ψάλλουμε μεγάλη δοξολογία! Ὅλα πλέον τὰ τυπικὰ τῶν τελευταίων αἰώνων, μοναστηριακὰ καὶ ἐνοριακὰ, ὀρίζουν μεγάλη δοξολογία στὸν ὄρθρο! Τὰ παλαιὰ μηναῖα εἶχαν διατάξεις ποὺ μπορεῖ νὰ τηροῦνταν τὸν 12ο καὶ 13ο αἰῶνα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ 1500 καὶ μετὰ δὲν ἴσχυαν. Καὶ ἐν τέλει ὁ Βαρθολομαῖος δὲν ἀφήρεσε ἀπὸ τὸ μηναῖο τὸ ἐν λόγῳ δοξαστικὸ «*Εὐφραίνεσθωσαν οἱ οὐρανοί*», ἀλλὰ τὸ διετήρησε μετὰ τὴν λειτουργία μὲ τὴν εἶδησι· «Ἰδιόμελον ψαλλόμενον, ὅταν τυπικὴ διάταξις ἀπαιτήσῃ αὐτό!» Ἀπλῶς τὸ μετακίνησε ἀπὸ τὸν ὄρθρο, διότι –ξαναλέω– δὲν χρειάζεται πλέον ἐκεῖ, ἀφοῦ ψέλνουμε δοξολογία μεγάλη καὶ ὄχι τὰ ἀπόστιχα τῶν αἰνῶν ἐκ τοῦ Τριωδίου!**

Οἱ παραπάνω συμπληρώσεις καὶ διορθώσεις τοῦ Βαρθολομαίου σὲ καμμία περίπτωσι δὲν συνιστοῦν ἀλλοίωσι τῆς ἀκολουθίας. Ἐὰν π.χ. κάποιος θελήσῃ νὰ τελέσῃ τὴν ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀκολουθῶντας κάποιον τυπικὸ τοῦ 12ου ἢ 14ου αἰῶνος, δὲν θὰ συναντήσῃ κανένα πρόβλημα ἀπὸ τὸ σημερινὸ μηναῖο· ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ὕμνοι ὑπάρχουν στὴν θέσι τους. Οὔτε φυσικὰ μπορεῖ κάποιος λογικὸς ἄνθρωπος νὰ κατηγορήσῃ τὸν Βαρθολομαῖο γιὰ ἀλλοίωσι τοῦ μηναῖου. Διότι οἱ ἀκολουθίες ἐξελίσσονται καὶ τὰ

μηναιᾶ προσαρμόζονται. Ἄλλιῶς θὰ πρέπει νὰ κατηγορήσουμε αὐτοὺς ποὺ τὸν 16ο αἰῶνα προσέθεσαν τὴν ἀκολουθία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς στὸ Πεντηκοστάριο (δὲν ὑπῆρχε πρῶτα), ὅσους γύρω στὸ 1750 προσέθεσαν τὴν ἐορτάσιμο ἀκολουθία τοῦ ἀγίου Χαραλάμπους (πρῶτα ἦταν μὴ ἐορτάσιμος), καὶ ἐκείνους ποὺ προσέθεσαν στὰ νεώτερα χρόνια τὴν ἀκολουθία τῆς τιμίας Σκέπης στὸ μνηαῖο Ὁκτωβρίου, γιὰ νὰ δώσω ἐλάχιστα μόνο παραδείγματα.

Ἐπομένως τὰ ὅσα λέει τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Βαρθολομαίου Κοτυτλουμουσιανοῦ βρίσκονται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν πραγματικότητα. **Τολμοῦν** νὰ κατηγορήσουν κάποιον ἄλλον γιὰ ἀλλοίωσι τοῦ μνηαίου ἐκεῖνοι ποὺ –συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ– ἀλλοιώνουν καὶ παρερμηνεύουν ἐπίσημες ἐκκλησιαστικὲς ἀποφάσεις;!

6. Παρερμηνειῶν συνέχεια

Μετὰ τὴν παρέκβασι περὶ Βαρθολομαίου Κοτυτλουμουσιανοῦ συνεχίζει τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο· «Ἐσφαλε ἡ Ἐκκλησία καὶ ἔπρεπε νὰ διορθῶσῃ ὁ Κωνσταντῖνος τὰ ἡμαρτημένα; **Σ**τὶς ἱερὲς μονές, λέγει, νὰ ἀκολουθῆται ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξι καὶ στὶς πόλεις καὶ κῶμες νὰ γίνεται μετάθεσι τῆς ἐορτῆς· δηλαδὴ νὰ ἐορτάζεται τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας σὲ ἄλλον καιρὸ στὰ μοναστήρια καὶ σὲ ἄλλον καιρὸ στὶς πόλεις».

Παραχαράξεων καὶ παρερμηνειῶν συνέχεια! Ἀφοῦ μίλησε παραπάνω ὑποτιμητικὰ γιὰ τὶς σωστὲς καὶ ἀναγκαῖες διορθώσεις τοῦ Βαρθολομαίου, στὴν συνέχεια ἀλλάσσει ξαφνικὰ τὸ ὑποκείμενο τοῦ λόγου καὶ ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο καὶ διορθωτὴ Βαρθολομαῖο μεταβαίνει ἀπροειδοποίητα στὸν πρωτοψάλτη Κωνσταντίνο καὶ συνεχίζει νὰ μιλᾷ σὰν νὰ ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος αὐτὸς ποὺ ὑποθετικὰ μετέβαλε τὰ κείμενα.

Ἐκτὸς πραγματικότητος καὶ ἡ ῥητορικὴ του ἐρώτησι! «Ἐσφαλε ἡ Ἐκκλησία καὶ ἔπρεπε νὰ διορθῶσῃ ὁ Κωνσταντῖνος τὰ ἡμαρτημένα;» Δείχνει τὸν Κωνσταντίνο δῆθεν ἀντιτιθέμενο στὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν συντάκτη τοῦ ἀντιρρητικοῦ κειμένου ὡς ὑπερασπιστὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ συμβαίνει μᾶλλον τὸ ἀντίθετο! Δὲν διώρθωσε μνηαιᾶ ὁ πρωτοψάλτης Κωνσταντῖνος ἀλλὰ ὁ ἱερομόναχος Βαρθολομαῖος. **Καὶ** αὐτὸ ποὺ γράφει στὸ Τυπικὸ ὁ Κωνσταντῖνος γιὰ μερικὴ μετάθεσι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ δὲν εἶναι δική του ἰδέα οὔτε δική του ἀπόφασι, εἶναι ἀπόφασι τοῦ Οἴκουμενικοῦ

Πατριαρχείου. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπλῶς τὴν καταγράφει, ὅπως εἶχε ὑποχρέωσι.

Καὶ δὲν λέει πουθενὰ ἢ ἀπόφασι τοῦ Πατριαρχείου ὅτι διορθώ-
νουν κάποιο λάθος, ἀλλὰ ὅτι κατ' οἰκονομίαν προβαίνουν σὲ μία
διευθέτησι λειτουργικὴ πρὸς διευκόλυνσι κυρίως τῶν ἐνοριακῶν
ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο παραπλανητικῶς πα-
ρουσιάζει τὴν ἀπόφασι τῆς ἐκκλησίας σὰν ἀτομικὴ γνώμη ἐνὸς
μόνον προσώπου, χωρὶς κύρος. Ἀλλοιώνει τὴν πραγματικότητα!

7. Ἡ θέσι τοῦ ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀθωνίτου

Ἰποστηρίζει τὸ ἀντιρρητικὸ κείμενο ὅτι «ἡ ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελι-
σμοῦ σύμφωνα μὲ τὸν ἱερὸ Νικόδημο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μετα-
τεθῆ, ὅπως γράφει στὸ Ἑορτοδρόμιον, σελ. 208, στὸ τέλος τῆς ση-
μειώσεως τῶν Προλεγομένων τοῦ κανόνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ». Ἄς
δοῦμε λοιπὸν τί ἀκριβῶς λέει ὁ ἅγιος στὴν σημείωσί του αὐτῆ, ἢ
ὁποία ὑπάρχει καὶ στὸν γνωστὸ Συναξαριστὴ του στὶς 25 Μαρτίου.

Καὶ τοῦτο δὲ προσσημειοῦμεν, ὅτι ἡ ἐορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ
οὐδέποτε μετατίθεται εἰς ἄλλην ἡμέραν· ἀλλὰ εἰς ὁποίαν ἡμέραν
τύχη, εἰς ἐκείνην καὶ ἐορτάζεται, καθὼς ἅπαντα τὰ Τυπικὰ συμ-
φώνως περὶ τούτου διορίζουσι, καὶ ὁ ἀνωτέρω κανὼν τοῦ Νικηφό-
ρου, καὶ οἱ λόγοι τῶν διδασκάλων παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων, οἱ
εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην πεπονημένοι, καὶ μάλιστα τοῦ Βρυεννίου
Ἰωσήφ. Ἐὰν γὰρ αὐτὴ ἢ ἀρχὴ οὔσα καὶ κεφαλὴ τῶν δεσποτικῶν
ἐορτῶν μετατεθῆ, εἶναι ἀνάγκη νὰ συμμετατεθοῦν καὶ ὅλαι αἱ
ἄλλαι δεσποτικαὶ ἐορταί, καὶ οὕτω νὰ γίνῃ μία μεγάλη σύγχυσις
εἰς ὅλον τὸν κύκλον τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν.

Παρατηροῦμε ἐν πρώτοις ὅτι δὲν λέει ὁ ὁσιος πουθενὰ ὅτι «δὲν
ἐπιτρέπεται νὰ μετατεθῆ ὁ Εὐαγγελισμός», ἀλλὰ ὅτι «οὐδέποτε
μετατίθεται». **Δηλαδὴ δὲν ἀποφαίνεται νὰ μὴ γίνῃ μεταθέσι,
ἀλλ' ἀπλῶς διαπιστώνει ὅτι δὲν προβλέπεται κάτι τέτοιο.** Γιατί τὸ
γράφει αὐτό; ὄχι γιὰ νὰ ἀντιταχθῆ στὴν ἀπόφασι τῆς Ἐκκλησίας,
ἀλλὰ ἐπειδὴ γράφει τὸ 1805 καὶ στηρίζεται στὰ μοναστηριακὰ τυ-
πικὰ τῆς ἐποχῆς του, τὰ ὁποία πράγματι τότε δὲν προέβλεπαν με-
τάθεσι τῆς ἐορτῆς. Διότι τὸ Τυπικὸν τοῦ Κωνσταντίνου ἐκδόθηκε
τὸ 1838, δηλαδὴ 33 χρόνια μετὰ τὴν σημείωσι τοῦ Νικοδήμου καὶ
29 χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του.

Καὶ ἄλλα πολλὰ θὰ μπορούσα νὰ σχολιάσω γιὰ τὸ πλήρες κεί-
μενο αὐτῆς τῆς ἐνδιαφέρουσας σημειώσεως τοῦ Νικοδήμου, τὰ

ὅποια ὁμως παραλείπω ἐστιάζοντας στὰ βασικώτερα.

Ἄκόμη καὶ ἂν δεχθοῦμε ὑποθετικῶς ὅτι ὁ ἅγιος δὲν συμφωνοῦσε μὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, πάλιν δὲν σημαίνει ὅτι ἡ γνώμη του εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ μία συνοδικὴ ἀπόφασιν. **Π**αράδοσι τῆς ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἡ διδασκαλία ἐνὸς ἀνθρώπου ἢ ἐπισκόπου ἢ ἱερομονάχου, ὅσο ἅγιος κι ἂν εἶναι, ἀλλὰ ἡ λεγόμενῃ «συμφωνία πατέρων», δηλαδὴ ὄχι ἡ διδασκαλία ἐνὸς μόνου πατρὸς ἢ καὶ δύο καὶ τριῶν, ἀλλὰ ἡ σύμφωνη γνώμη ὄλων ἢ τῶν περισσοτέρων πατέρων. **Κ**αὶ ἐπίσης πρέπει νὰ προέρχεται αὐτὴ ἡ διδασκαλία ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ τελευταῖα 500 ἢ ἀκόμη καὶ 1000 χρόνια! **Δ**ὲν εἶναι ἱερὰ καὶ ἅγια παράδοσις τῆς ἐκκλησίας κάποια διδασκαλία ποὺ δὲν προέρχεται (ἄμεσα ἢ ἔμμεσα) ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀποστόλων.

Ἐπομένως ἡ σημείωσι τοῦ Νικοδήμου μπορεῖ νὰ εἶναι σημαντικὴ ἀπὸ ἄποψιν ἱστορικὴ, μπορεῖ νὰ φανερώνη κάποια λειτουργικὴ ἐξέλιξι ἢ ἄλλο ἐνδιαφέρον στοιχεῖο, ὁμως δὲν σημαίνει ὅτι αὐτοδικαίως εἶναι καὶ νόμος ἀπαράβατος τῆς ἐκκλησίας, οὔτε ἡ γνώμη του ἔχει τὸ κύρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ τῶν ἀποφάσεων τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων. **Π**ρέπει νὰ συντρέχουν καὶ ἄλλες προϋποθέσεις.

Ἄλλὰ ὅπως θὰ δοῦμε καὶ ἀμέσως παρακάτω, ἡ σημείωσι αὐτὴ τοῦ Νικοδήμου ὑποδηλώνει ἀντίθεσιν ὄχι στὴν ἀπόφασιν τοῦ Πατριαρχείου ἀλλὰ σὲ διάφορες συγκεκριμένους ὑπερβολικὰ καὶ ἐσφαλμένους θέσεις περὶ μεταθέσεως τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ποὺ εἶχαν ἐμφανιστῆ ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴν. **Σ** αὐτὲς τὶς θέσεις ἀντιδρᾷ ὁ Νικόδημος καὶ ὄχι στὸ τυπικὸν τοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὅποιο θὰ ἀργοῦσε ἀκόμη 30 χρόνια γιὰ νὰ δῆ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. **Π**ρόκειται δηλαδὴ γιὰ παρανόησιν τοῦ κειμένου τοῦ ἁγίου, ὁ ὁποῖος, ἂν εἶχε ἐκδοθῆ στὴν ἐποχὴν του τὸ πατριαρχικὸν τυπικόν, ἀσφαλῶς θὰ σεβόταν τὶς διατάξεις του.

8. Ἡ σημείωσι ἐνὸς ἁγιορειτικοῦ τυπικοῦ

Τὸ ἐξεταζόμενον ἀντιρρητικὸν κείμενον κάνει ἐπίσης ἀναφορὰ καὶ σὲ μία ἐνδιαφέρουσα σημείωσι ποὺ ἀνευρίσκεται σὲ ἓνα χειρόγραφο τυπικὸν τῆς μονῆς Φιλοθέου Ἁγίου Ὀρους καὶ παρατίθεται στὴν ἐκδοσὶν τοῦ Ῥώσου ἐρευνητοῦ Ἀλεξίου Δημητρίου «Περιγραφὴ λειτουργικῶν χειρογράφων» (Πετρούπολις 1917, τόμος 3ος, σελ. 552). **Σ**ύμφωνα μὲ τὸν συντάκτην τοῦ ἀντιρρητικοῦ κει-

μένου ή σημειώσει τοῦ χειρογράφου ἔχει τὴν ἐξῆς ἔναρξι· «**Εὗρον** εἰς ἓνα νεότυπον **Τυπικόν** (**Τυπικόν**, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888, σελ. 242), διαγορευὸν περὶ τῆς θείας ἑορτῆς τοῦ θείου **Εὐαγγελισμοῦ** αὐτολεξεῖ οὕτως:...»

Ἄς προσέξουμε ἐδῶ τὴν μεγάλη παραποίησι τοῦ κειμένου. Τὸ χειρόγραφον τυπικὸν τῆς Φιλοθέου δὲν παραπέμπει στὸ πατριαρχικὸ **Τυπικὸ** τοῦ 1888! **Αὐτὸ** εἶναι ἀυθαίρετη προσθήκη καὶ παραποίησι τοῦ σημερινοῦ συντάκτου! **Ἀ**ηλαδὴ τὸ ἀρχικὸ κείμενο τοῦ χειρογράφου εἶναι τὸ ἐξῆς· «**Εὗρον** εἰς ἓνα νεότυπον **Τυπικόν**, διαγορευὸν περὶ τῆς θείας ἑορτῆς τοῦ θείου **Εὐαγγελισμοῦ** αὐτολεξεῖ οὕτως:...»

Καὶ γιατί δὲν παραπέμπει στὴν ἔκδοσι τοῦ **1888**; **Διότι** τὸ συγ-κεκριμένο φιλοθεϊτικο τυπικὸ συντάχθηκε ἀπὸ τὸν πρῶην ἡγούμενο τῆς μονῆς Ἰγνάτιο τὸ **1813** (Δημητριάδης 3,539-540), ἐνῶ κάποιες πρόσθετες σημειώσεις στὰ περιθώρια τοῦ χειρογράφου ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἴδιο γραφέα τὸ **1817** (ἐνθ' ἀνωτέρω 551). **Ἄ**ν εἶναι λοιπὸν δυνατὸν τὸ χειρόγραφο νὰ παραπέμπη σὲ ἔκδοσι ποὺ πραγματοποιήθηκε 75 χρόνια μετὰ! **Τὸ** **Τυπικὸν** Βιολάκη, στὸ ὁποῖο πολὺ ἀπρόσεκτα καὶ ἐπιπόλαια παραπέμπει ὁ σημερινὸς συντάκτης, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἔτσι παραποιεῖ τὰ παλαιὰ κείμενα, ἐκδόθηκε τὸ **1888**!

Ἐπίσης τὸ φιλοθεϊτικο χειρόγραφο δὲν θὰ μπορούσε νὰ παραπέμπη οὔτε κὰν στὸ τυπικὸ τοῦ Κωνσταντίνου, τὸ ὁποῖο ἐκδόθηκε τὸ **1838**, ἄρα εἶναι κι αὐτὸ μεταγενέστερο τοῦ χειρογράφου κατὰ 25 χρόνια! **Ἐ**πομένως τὸ «νεότυπον τυπικόν» ποὺ εἶχε ὑπόψει του ὁ προηγούμενος Ἰγνάτιος σὲ καμμία περίπτωσι δὲν εἶναι τὸ πατριαρχικὸ τυπικὸ! **Ἦ**ταν κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖο ἐπίσης διαστρέβλωνε καὶ παραποιούσε τὴν λειτουργικὴ τάξι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. **Συγ**κεκριμένα ἢ πλήρης σημείωσι τοῦ Ἰγνατίου ἀναφέρει ὅτι αὐτὸ τὸ παράτυπο **Τυπικὸ** ἔγραφε τὰ ἐξῆς:

«**Εὗρον** εἰς ἓνα νεότυπον **Τυπικόν**, διαγορευὸν περὶ τῆς θείας ἑορτῆς τοῦ θείου **Εὐαγγελισμοῦ** αὐτολεξεῖ οὕτως· **Ἐ**ὰν τύχη ὁ **Εὐαγγελισμὸς** τῆ μεγάλης παρασκευῆ ἢ τῶ μεγάλῳ σαββάτῳ, νὰ μετατίθεται ἢ ἑορτῆ τῆ τρίτη τῆς Διακαινησίμου, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς δύο ἡμέραις οὐκ εὐάρμοστα τὰ χαρμόσυνα καὶ λυπηρὰ ὁμοῦ τροπάρια· τίς γὰρ συμφωνία· “*Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου*” καὶ “*Σήμερον χαρᾶς εὐαγγέλια*”, ἢ τίς κοινωνία· “*Φρίξον ἤλιε, στέναξον γῆ*” καὶ “*Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην*”. **Ἄ**ια τοῦτο πρέπον μετατίθεται

οὕτως, ἵνα τὰ χαροποιὰ τῆς ἑορτῆς μὲ τὰ χαροποιὰ τῆς ἀναστάσεως τροπάρια μελωδήσωμεν. **Κατὰ** τοῦτον γοῦν τὸν τύπον ὀφείλει γίνεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, ἐπακολουθούσαις τοῖς ἴχνεσι τῆς μητρὸς μεγάλης ἐκκλησίας».

Πρόκειται σαφῶς γιὰ κάποιον τυπικὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (ἄγνωστο σ' ἐμᾶς σήμερα) μὲ διατάξεις ἐν πολλοῖς ἀντίθετες πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς σημεῖα.

α) **Κατ'** ἀρχὰς μιλάει γιὰ μετάθεσιν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὄχι στὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ἀλλὰ στὴν Τρίτη τῆς διακαινησίμου, δηλαδὴ μετάθεσιν 5 ἡμερῶν!

β) **Δ**εύτερον, ὑπονοεῖ αὐτὴ ἢ διατύπωσιν ὅτι ὁ Εὐαγγελισμὸς δὲν θὰ πρέπει νὰ συμψάλλεται οὔτε ἂν τύχη ἀνήμερα τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ἢ τὴν Δευτέρα τῆς διακαινησίμου! **Δ**ηλαδὴ στὴν πραγματικότητα ὀρίζει περισσότερες καὶ συχνότερες περιπτώσεις μεταθέσεων. **Ἄ**λλο πρᾶγμα ὅμως νὰ ἐπιτρέπεται γιὰ εἰδικοὺς λόγους μετάθεσιν σπανίως μία φορὰ στὰ 30-40 χρόνια καὶ ἄλλο κάθε 5 χρόνια.

γ) **Τ**ρίτον, σημειώνει τὸ νεότυπον τυπικὸν ὅτι «ἐν ταύταις ταῖς δύο ἡμέραις οὐκ εὐάρμοστα τὰ χαρμόσυνα καὶ λυπηρὰ ὁμοῦ τροπάρια» ἐνῶ ἀντιθέτως τὸ πατριαρχικὸν τυπικὸν δὲν λέει ὅτι δὲν ταιριάζουν, ἀλλὰ ὅτι ἡ ἀσυμφωνία τῶν τροπαρίων εἶναι φαινομενικὴ, διότι ὁ ἀπλὸς λαὸς δὲν κατανοεῖ τὰ πνευματικά. **Γ**ι' αὐτὸ ἢ μετάθεσιν ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖο γίνεται «οἰκονομικῶς», ὄχι συχνά, καὶ μὲ αὐστηροὺς περιορισμοὺς.

δ) **Τ**έταρτον, ἀναφέρει τὸ νεότυπον τυπικὸν ὅτι ἢ μετάθεσιν «ὀφείλει γίνεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις», δηλαδὴ καὶ στὶς ἐνορίες καὶ στὰ μοναστήρια, ἄρα δὲν σέβεται τὰ ἀρχαῖα τυπικὰ καὶ ἀλλοιώνει τὴν λειτουργικὴ παράδοσιν! **Ἐ**νῶ τὸ πατριαρχικὸν τυπικὸν μὲ σαφήνεια καὶ αὐστηρότητα τονίζει ὅτι τὰ μοναστηριακὰ τυπικὰ παραμένουν ἀμετάβλητα καὶ ἀμετακίνητα καὶ περιβάλλονται μὲ σεβασμὸν καὶ κύρος. **Τ**ὸ πατριαρχικὸν τυπικὸν καὶ διασφρίζει τὴν ἀκρίβεια τῆς τάξεως καὶ διατηρεῖ τὰ μοναστηριακὰ τυπικὰ καὶ μεταχειρίζεται τὴν οἰκονομία γιὰ τὶς ἐνορίες μὲ τρόπο ποιμαντικὸν λογικὸν σοφὸν καὶ κυρίως θέτοντας ὅρια καὶ περιορισμοὺς στὴν «κατ' οἰκονομίαν» πρᾶξιν.

Τόσο μεγάλες καὶ σημαντικὲς εἶναι οἱ διαφορὲς τοῦ ἄγνωστου ἐκείνου τυπικοῦ ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Πατριαρχείου. **Καὶ** μόνον ἓνας ἀδαῆς περὶ τὰ λειτουργικὰ ζητήματα θὰ ἔκανε τὸ λάθος νὰ ταυτίσῃ τὶς διατάξεις τοῦ «τυπικοῦ» ἐκείνου μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς

Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἰγνάτιος στήν ἐν λόγῳ σημειώσει του σχολιάζει γιά τῖς ἀνωτέρω παράτυπες διατάξεις· «**Μ**ὴ στοχαζόμενος τοῦ ἐν τῇ ἑορτῇ κεκρυμμένου μυστηρίου, λέγει ἀνωτέρω νὰ μετατίθεται ἡ ἑορτὴ τῇ γ' τῆς διακαινησίμου· ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ ἑορτὴ ἂν μετατεθῆ, ἐλατοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν ὅπου ἐστάθη ὁ Κύριός μας εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, ὅθεν εἶναι μεγάλη παρανομία ἢ καὶ νὰ εἰπῶ αἴρεσις, διὰ τοῦτο μὴ σὲ καταπέιση τινὰς νὰ μεταθέσης τὴν ἑορτὴν ταύτην καὶ οἶα ἡμέρα τύχη, ἐόρτασον αὐτὴν κατὰ τὴν ἐρμηνεῖαν ἐν κεφαλαίῳ ξγ' καὶ ξδ'».

Τὸ Τυπικὸν τῆς Φιλοθέου ἔχει δίκιο νὰ παίρνη ἀρνητικὴ καὶ ἀμυντικὴ στάσι ἀπέναντι στὶς ὑπερβολικὰ καὶ ἀντιπαραδοσιακὰ προβλέψεις ποὺ διαδίδονταν ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ, ἂν καὶ βέβαια καὶ αὐτὴ ἡ ἀντίδρασί του ἔχει ἐπίσης ὑπερβολὰς καὶ ἀκρότητες, ὅπως συνήθως συμβαίνει σὲ τέτοιες περιπτώσεις ἀντιπαραθέσεως διαφορετικῶν ἀπόψεων. **Α**ὐτὲς τῖς ὑπερβολὰς ὅμως δὲν θὰ πρέπει νὰ τῖς λαμβάνουμε κατὰ γράμμα σὰν νὰ εἶναι δογματικὰς ἀποφάσεις οἰκουμενικῆς συνόδου. **Ἡ** οὐσία εἶναι ὅτι μὲ τὴν σοφὴ ἐπέμβασι καὶ ποιμαντικὴ μέριμνα τοῦ Πατριαρχείου τὸ ὅλο θέμα βρῆκε τὴν σωστὴ λύσι του, βρέθηκε ἡ χρυσοῦς τομὴ, χωρὶς νὰ ἐπικρατήσουν οἱ ἀκρότητες καμμιάς πλευρᾶς.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω φαίνεται ὅτι κάποιοι εἶχαν παρεξηγήσει τὴν ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος τάξι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας περὶ *οἰκονομικῆς* μεταθέσεως τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον «ἔγιναν βασιλικώτεροι τοῦ βασιλέως» μὲ ὑπερβολικὰ καὶ συχνὰς μεταθέσεις τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ δημιουργῶντας μία ἀντιπαραδοσιακὴ «φιλοσοφία» τυπικοῦ. **Α**ὐτὰ τὰ παράτυπα «τυπικὰ» εἶχαν ἀσφαλῶς ὑπόψει των ὁ ὅσιος Νικόδημος καὶ ὁ σχεδὸν σύγχρονός του συντάκτης τοῦ τυπικοῦ τοῦ 1813· σ' αὐτὰ ἀναφέρονται καὶ σ' αὐτὰ ἀντιδρῶν καὶ ὄχι στὸ Τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖο στήν ἐποχὴ τους δὲν εἶχε κὰν ἐκδοθῆ. **Ἐ**πομένως ὅσα λέγουν καὶ γράφουν οἱ δύο Ἀθωνῖτες συγγραφεῖς στήν ἀρχὴ τοῦ 19ου αἰῶνος καλῶς τὰ λέγουν καὶ τὰ γράφουν, διότι ὑπερασπίζονται τὴν μακραιῶνα μοναστικὴ καὶ ἀγιορειτικὴ τάξι, τὴν ὁποία τότε κάποιοι (συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ) ἐπιχειροῦσαν νὰ διασαλεύσουν καὶ νὰ ἀλλοιώσουν. **Κ**ακῶς ὅμως σήμερα ὠρισμένοι νομίζουν ὅτι οἱ ἀντιδράσεις αὐτὲς στρέφονται κατὰ τῆς προβλέψεως τοῦ Τ.Μ.Ε. περὶ μερικῆς καὶ σπανίας καὶ προσωρινῆς καὶ

κατ' οικονομίαν μεταθέσεως τῆς ἀκολουθίας ὑπὸ αὐστηρὰ προσ-
διορισμένες προϋποθέσεις. **Ὅ**σοι τὸ νομίζουν αὐτὸ ἀπλῶς ἀγνοοῦν
τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ παρερμηνεύουν τὰ κείμενα.

Ἄλλὰ καὶ ἂν τυχὸν κανεῖς παραμένη ἀμετάπειστος καὶ θεωρεῖ
ὅτι τὸ χειρόγραφον τυπικὸν τοῦ 1813 ἀντιτίθεται στὴν πατριαρ-
χικὴ ἀπόφασι, ἃς συλλογιστῆ πάλι· τί εἶναι πιὸ ἔγκυρο; **ἢ** συνοδι-
κὴ ἀπόφασι τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, ποὺ μεριμνοῦσε γιὰ τὴν τάξι
τῆς λατρείας ἑκατομμυρίων ὀρθοδόξων χριστιανῶν (τὴν ἐποχὴ
ἐκείνη ὑπὸ τὴν διοίκησι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας βρισκόνταν ὄχι
μόνον ὅλη ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ Βαλκάνια
καὶ ὅλοι γενικῶς οἱ ὀρθόδοξοι ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ τὴν Ἀνατολία
μέχρι τὴν Οὐκρανία καὶ τὴν κεντρικὴ Εὐρώπη), ἢ ἓνα μοναστη-
ριακὸ τυπικὸ ποὺ ἐξυπηρετοῦσε μόνον τοὺς μοναχοὺς του καὶ τὸ
ὅποιο στὶς ἀμέσως διπλανὲς μονὲς δὲν εἶχε καμμία ἀπολύτως ἰσχῦ;

Αὐτά, γιὰ νὰ μὴ νομίζουν ὠρισμένοι ὅτι τὰ μοναστικὰ τυπικὰ
εἶναι σὰν ἀποφάσεις οἰκουμενικῆς συνόδου. **Ἄ**λλη εἶναι ἡ ἀξία
τους καὶ ἡ σημασία τους. **Β**εβαίως καὶ πρέπει νὰ εἶναι σεβαστά,
ἀλλὰ μέσα στὰ πλαίσια ποὺ ἔχει θέσει ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις.
Ὅσο γιὰ τὸ συγκεκριμένον φιλοθεϊτικὸ τυπικὸ τοῦ 1813 ἃς προσέ-
ξουν οἱ ἐνδιαφερόμενοι ὅτι ὀμιλεῖ μὲ ἀρνητικὸ τρόπο γιὰ τοὺς
«κολλυβάδες» πατέρες (ὅτι ἔχουν «πεῖσμα σατανικόν»), ὅτι ὑπο-
στηρίζει πὼς ἐπιτρέπονται νὰ γίνωνται μνημόσυνα ἀκόμη καὶ τὶς
Κυριακές, πὼς τὰ κτητορικὰ μνημόσυνα τελοῦνται ἀκόμη καὶ τὴν
μεγ. ἐβδομάδα καὶ τὴν διακαινήσιμο, καὶ ἄλλα τινά (Δημητρίου-
σκη 3, 554-555).

Ἐπίσης τὸ ἴδιο τυπικὸ γράφει τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα γιὰ τὴν
τάξι τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· **«Ἰ**στέον ὅτι κατὰ τὴν ἐρμηνεί-
αν [= *διάταξιν*] τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπου ἐσημειώσαμεν ἐνταῦθα,
μόνον ἡμεῖς οὕτως ἀκολουθοῦμεν, **τὰ δὲ λοιπὰ μοναστήρια ἀκολου-**
θοῦν κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον· ὅθεν ὄντος [*sic*] τοῦ μοναστηρίου
μας ἑορτῆ, πρέπει νὰ πανηγυρίζωμεν λαμπροτέρως τὴν τοιαύτην
ἑορτὴν ἀπὸ τοὺς λοιπούς· ὅθεν **μὴ ξενίζεσαι, ἀδελφέ, βλέποντας**
τὴν ἀλλαγὴν τῆς ἀκολουθίας τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ οὐδὲ νὰ μᾶς
κατηγορήσης»!

Ἀηλαδὴ ἓνα μοναστήρι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀλλάξῃ τὸ ἀρχαῖο
τυπικὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ νὰ εἶναι ἀκατηγόρητο γι' αὐτὴν τὴν
ἀλλαγὴν (λὲς καὶ τόσους αἰῶνες πρὶν δὲν ὑπῆρχαν μοναστήρια τοῦ
Εὐαγγελισμοῦ, ποὺ ὅμως σεβάστηκαν τὸ τυπικὸ καὶ δὲν ἐθεώρη-

σαν πρόπον νὰ ἐπιφέρουν καμμία ἀλλαγὴ στὰ πατροπαράδοτα), ἀλλὰ ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δὲν ἔχει τὸ ἴδιο δικαίωμα; δὲν μπορεῖ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς λατρείας πρὸς ποιμαντικὴ ἐξυπηρετήσι ἑκατομμυρίων πιστῶν; **Καὶ** θὰ ἔρθουν κάποιοι σύγχρονοι, ποὺ δὲν ἔχουν ἰδέα ἀπὸ ὅσα ἀναφέρθηκαν ἐδῶ, νὰ ἐλέγξουν ὡς καινοτομία μία ἱστορικὴ ἀπόφασι τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου παρουσιάζοντας ὡς κατηγορητήριο τὸ τυπικὸν τῆς Φιλοθέου, ποὺ ἐπίσης καινοτομεῖ καὶ παρεκκλίνει σὲ ἄλλα σημεῖα ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη λατρευτικὴ παράδοσι; **Εἰλικρινὰ** κάτι τέτοιο εἶναι τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ παραλογισμοῦ!

Ὁ ἅγιος Φώτιος ὁ μέγας λέει σὲ κάποια ἐπιστολὴ του ὅτι σεβόμαστε τοὺς ἁγίους τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἂν τυχὸν κάποιος ἀστόχησε σὲ κάτι (διότι καὶ οἱ ἅγιοι ἦσαν ἄνθρωποι καὶ μπορεῖ σὲ κάτι νὰ λάθῃσαν), ἀπλῶς τὸ ἀποσιωποῦμε καὶ διασώζουμε ἔτσι τὴν τιμὴ πρὸς τὸν ἅγιο. **Σ**ήμερα ὅμως μὲ τὴν μανία πολλῶν χριστιανῶν νὰ πιάνονται ἀπὸ μία φράσι, ποὺ συμφωνεῖ (πραγματικὰ ἢ κατὰ φαντασίαν, δὲν ἔχει τόσο σημασία) μὲ κάποια προσωπικὴ τους ἄποσι, νὰ τὴν ἀπομονώνουν ἀπὸ τὴν συνάφειά της, νὰ τὴν τονίζουσιν καὶ νὰ τὴν διατυμπανίζουσιν, εἶναι δύσκολο νὰ ἀποσιωπήσῃς κάποια ἀσάφεια ἢ ἄλλη ἀτέλεια ἁγίου τινός. **Ἀ**ναγκάζεσαι νὰ μιλήσῃς καὶ γι' αὐτὰ ποὺ θὰ ἔπρεπε ἀπλῶς νὰ τὰ προσπερνᾶμε.

9. Ἡ γνήσια ὀρθόδοξη λειτουργικὴ παράδοσι

Τὸ νὰ ἰσχυριστῇ κανεὶς ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἢ σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ ρυθμίζῃ θέματα τῆς λατρείας εἶναι ἀστεῖο καὶ ἀντιεκκλησιαστικό. **Ὁ** ἐπίσκοπος ἔχει κεντρικὴ θέσι καὶ εὐθύνη ὄχι μόνον σὲ θέματα δογματικά, διοικητικά καὶ ποιμαντικά, ἀλλὰ καὶ λατρευτικά. **Ἡ** δὲ σύνοδος τῶν ἐπισκόπων εἶναι τὸ καθ' ὕλην ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο γιὰ τὴν ἐπίλυσι καὶ τέτοιων ζητημάτων, σύμφωνα βέβαια μὲ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία καὶ λειτουργικὴ παράδοσι· ὅπως ἀκριβῶς ἢ ἀ' οἰκουμενικὴ σύνοδος καθώρισε τὰ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ πάσχα.

Τὸ νὰ ἰσχυριστῇ ἐπίσης κανεὶς ὅτι δὲν πρέπει νὰ μετατίθεται οὔτε κατ' ἐξαίρεσιν ὁ Εὐαγγελισμός, διότι τότε δὲν θὰ εἶναι ἀκριβῶς 9 μῆνες τὸ διάστημα ἀπὸ τὸν Εὐαγγελισμὸ μέχρι τὰ Χριστούγεννα, εἶναι ὄχι μόνον ἀστεῖο ἀλλὰ δείχνει καὶ παχυλὴ ἄγνοια τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, καθὼς καὶ πῶς διαμορφώθηκε τὸ σημερινὸ ἑορτολόγιό της. **Ἐδῶ δὲν ἔχει**

σταθερή ήμερομηνία ή μεγαλύτερη ἀρχαιότερη καὶ κυριώτερη γιορτὴ τῶν Χριστιανῶν, τὸ ἅγιον πάσχα, ή ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν διαμαρτυρήθηκε οὔτε σκέφτηκε νὰ πῆ ὅτι μέσα σὲ 3-4 μῆνες ἀπὸ τὰ χριστούγεννα γιορτάζουμε κιόλας τὴν σταύρωσι καὶ τὴν ἀνάστασι! **Οὔτε ὅτι ἀπὸ πάσχα σὲ πάσχα ἄλλοτε ἔχουμε 400 μέρες καὶ ἄλλοτε περίπου 300!**

Ἐδῶ ἔχουν μετατεθῆ σὲ ἄλλες ἡμέρες ἀπὸ τὶς ἀρχικὲς, καὶ μονίμως μάλιστα, καὶ τὰ Χριστούγεννα, καὶ τὰ Θεοφάνεια, καὶ ή Μεταμόρφωσις, ή δὲ τελευταία μάλιστα μετετράπη ἀπὸ κινητὴ ἑορτὴ ποὺ ἦταν πρῶτα σὲ ἀκίνητη!

Ὅσο γιὰ τὸν Εὐαγγελισμό, οἱ μεταθέσεις ποὺ ἔχει δεχτὴ εἶναι πάρα πολλές. Ἀρχικὰ (μέσα στὸν 4ο αἰῶνα) γιορταζόταν στὶς 5 ἰανουαρίου μαζὶ μὲ τὰ τότε Χριστούγεννα (5-6-7 ἰανουαρίου), μετὰ στὶς 26 δεκεμβρίου (ἀπὸ τὸν 5ο αἰῶνα, ποὺ μεταφέρθηκαν τὰ Χριστούγεννα στὶς 25 δεκεμβρίου), ὕστερα πῆγε λίγες ἡμέρες πρὸ τῶν Χριστουγέννων (σημερινὴ Κυριακὴ τῶν προπατόρων ή τῶν πατέρων), καὶ ἀργότερα μετατέθηκε στὶς 25 μαρτίου. Ἀλλὰ καὶ τότε, ἂν τύχαινε ή ἑορτὴ ἀπὸ δευτέρας μέχρι παρασκευῆς τῶν νηστειῶν, δὲν γινόταν λειτουργία, ἀλλὰ **ΜΕΤΑΘΕΣΙ** τῆς ἑορτῆς **στὸ ἐπόμενο σάββατο.** Ἐτσι καθιερώθηκε τὸ σάββατον τῆς Ἀκαθίστου ὑμνωδίας, ποὺ ἦταν ἀρχικὰ μετάθεσι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ κατόπιν ἔμεινε σὰν δευτέρωσις τῆς ἑορτῆς. **Καὶ** σὲ ἐπόμενο χρόνο (μετὰ τὸν 6ο αἰῶνα) καθιερώθηκε νὰ γίνεται προηγιασμένη σὲ ὅποια ἡμέρα τύχαινε ὁ Εὐαγγελισμός, καὶ πολὺ ἀργότερα τελικὰ καθιερώθηκε νὰ γίνεται τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τελεία λειτουργία ὅποιαδήποτε ἡμέρα τῆς Τεσσαρακοστῆς καὶ ἂν τύχη.

Καὶ ἀπὸ τὸν 9ο μέχρι τὸν 12ο αἰῶνα ἔχουμε μεγάλη ποικιλία τυπικῶν γιὰ τὸν Εὐαγγελισμό, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μιλοῦν γιὰ προηγιασμένη, ἄλλα γιὰ τελεία λειτουργία, ἄλλα νὰ προψάλλεται ή νὰ μετατίθεται ή ἑορτὴ, ἄλλα γιὰ προηγιασμένη τὴν μεγ. Παρασκευή, ἄλλα γιὰ λειτουργία τοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ τὴν μεγ. Παρασκευή, μέχρι καὶ κάποια μεμονωμένα τυπικὰ ποὺ λένε ὅτι πρέπει νὰ μετατίθεται γιὰ νὰ μὴ συμπάλλεται οὔτε μὲ τὸ πάσχα! τὰ ὅποια φυσικὰ καὶ δὲν ἐπικράτησαν. **Ὅλα αὐτὰ τὰ τυπικὰ ὁ ὀσιος Νικόδημος καὶ ἄλλοι πατέρες τῆς ἐποχῆς του δὲν τὰ γνώριζαν, διότι ἀνακαλύφθηκαν σὲ χειρόγραφα καὶ ἐκδόθηκαν 100 χρόνια μετὰ τὴν κοίμησί τους.** **Οἱ ἅγιοι εἶναι ἅγιοι, ὄχι θεοὶ ἀλάθητοι· τούλάχιστον ἔτσι ὑποτίθεται ὅτι πιστεύουμε στὴν ὀρθόδοξη ἐκκλησία.**

Στις άλλες θρησκείες δεν ξέρω τί γίνεται.

Καὶ σήμερα ἀκόμη ἂν τύχη Καθαρὰ Δευτέρα στίς 2 φεβρουαρίου (πάσχα 22 μαρτίου π.ή.), ἐμεῖς γιορτάζουμε τὴν ὑπαπαντὴ ἀμετάθετη καὶ ἀρχίζουμε τὴν νηστεία μία ἡμέρα ἀργότερα, ἐνῶ οἱ Σλαυικὲς ἐκκλησίες (Ρῶσοι κ.λπ.) μεταθέτουν τὴν ὑπαπαντὴ μία ἡμέρα πρὶν (στὴν Κυριακὴ τῆς τυρινῆς) καὶ κανεῖς δὲν σκέφτηκε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀφορίσῃ, ἐπειδὴ γιορτάζουν τὸν σαραντισμὸ τοῦ Χριστοῦ στίς 39 ἡμέρες! **Τί** ἄλλο θ' ἀκούσουμε στὴν τρελὴ ἐποχὴ μας!

Ἐν τέλει οἱ σύγχρονοι ὄψιμοι αὐτόκλητοι καὶ ὑπερευαίσθητοι ὑπερασπιστὲς τοῦ ἀμεταθέτου τῆς ἀκολουθίας δείχνουν παρόμοια εὐαισθησία καὶ γιὰ κάποια ἄλλα λειτουργικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς μας, τὰ ὁποῖα πράγματι χρειάζονται διόρθωσι; **Ἐ**νοχλοῦνται καθόλου ἀπὸ τὴν μετάθεσι τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς προηγιασμένης σὲ πρωινὲς ὥρες (ἢ καὶ μέσα στὴν προηγούμενη νύχτα καμμιά φορά); **Ἐ**νοχλοῦνται καθόλου ἀπὸ τὴν μετάθεσι τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς γονυκλισίας τὸ πρῶν τῆς Κυριακῆς ἀμέσως μετὰ τὴν λειτουργία τῆς πεντηκοστῆς καὶ ἀπὸ τὴν συνακόλουθη τέλεσι γονυκλισίας σὲ ὦρα ποὺ κανονικῶς ἀκόμη ἀπαγορεύεται, σύμφωνα καὶ μὲ τὸ Πηδάλιον τοῦ ὀσίου Νικοδήμου; **Ἐ**νοχλοῦνται ἀπὸ τὴν μετάθεσι τῆς λειτουργίας ἐντὸς τῆς νυκτὸς στίς νεωτεριστικὲς ἀγρυπνίες τῆς ἐποχῆς μας, ἐνῶ κανονικὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν πρέπει νὰ γίνεται διακοπὴ μετὰ τὸν ὄρθρο (καὶ τὴν α' ὦρα) καὶ νὰ τελεῖται ἡ λειτουργία λίγο ἀργότερα, ὥστε νὰ ὀλοκληρῶνεται «ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου»;

Συμπληρῶνω ἐφέτος 23 χρόνια ἐνασχολήσεως μὲ τὸ τυπικὸ καὶ συνεχοῦς μελέτης του. **Ἀ**πὸ αὐτά, τὰ τελευταῖα 15 δὲν ἔχω πάψει νὰ ἀρθρογραφῶ, νὰ μιλῶ δημοσίως, νὰ ἐκδίδω εἰδικὲς μελέτες καὶ τυπικά, νὰ ἐξηγῶ καὶ νὰ δίνω στοιχεῖα γιὰ τὴν πραγματικὴ μας λειτουργικὴ παράδοσι. **Ἀ**λλὰ δυστυχῶς νιώθω σὰν νὰ μιλῶ σὲ τοῖχο, σὰν νὰ ἀπευθύνωμαι σὲ κουφοὺς καὶ τυφλοὺς, ἢ ἀκόμη χειρότερα σὲ παράλογους ἀνθρώπους. **Ἐ**ὰν κανεῖς δὲν παρακολούθησῃ τὰ ὅσα ἔχω δημοσιεύσει γιὰ τὰ θέματα αὐτά, δὲν μπορεῖ εὐκόλα νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὶς τυπικὲς διατάξεις.

Γιὰ τὴν καθιέρωσι τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν·

Ἡ πραγματικὴ ἡμερομηνία τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως.

Καὶ πάλι γιὰ τὴν πραγματικὴ ἡμερομηνία τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως.

Μεταθέσεις ἀκολουθιῶν*

Μεταθέσεις καὶ παραλείψεις ἀκολουθιῶν [2017]

Μεταθέσεις καὶ παραλείψεις ἀκολουθιῶν τοῦ ἔτους 2018

Γιὰ τὸν Εὐαγγελισμό*

11. Γιὰ τὸ μάθημα «Σὲ προκατήγγειλε»

Τυπικὸν ἀμφοτέρων τῶν περιπτώσεων*

‘Ο Εὐαγγελισμὸς τῷ Μεγ. Σαββάτῳ, μοναστικῇ ὑποτύπῳσις [2018]

‘Ο Εὐαγγελισμὸς τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, σύμφωνα μὲ τὸ Τ.Μ.Ε. [2018]

(*) Βλ. <http://symbole.gr/typikon/thty/1404-meta8esis>. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.